

In de jongste tijd zijn heel wat penningen geslagen geworden die plots van de markt verdwenen en voor groot geld bij zogezegde verzamelaars nog te koop waren. In dat verband lazen we een interessant artikel in het tweemaandelijks tijdschrift "Jean ELSEN" van december 1980. De uitgever gaf ons de toestemming het bewuste artikel over te nemen waarvoor onze oprechte dank. Een abonnement op dit tijdschrift, belangrijk voor numismaten kost 250 Fr. per jaar (te storten op rek. 000-0631217-24 van Jean Elsen, 65 Tervurenlaan, 1040 Brussel).

HET STUK VAN 25 LOVENAAR. BEDENKINGEN VOOR HET SLAPEN GAAN

Op 1 juni 1980 geeft Leuven haar eerste metalen munt uit sedert 1489, een evenement, dat naar verluidt tranen van ontroering in de ogen van de Leuvense numismaten moet doen opwellen. De Lovenaars staat naar het schijnt te trappelen van ongeduld. Men fluistert dat agenten van de Schatkist de stock zullen in beslag nemen, het kan dus zeldzaam worden, bestellingen stromen binnen van overal te lande en nochtans ... De uitgifte van gelegenheidsmunten, ruilpenningen, takens of hoe je het ook noemen wilt is een recent verschijnsel, dat een paar jaar geleden in Nederland zijn oorsprong vond. Op korte tijd werd de markt er overspoeld met stukken als de 100 schilling van Nijeveen, de realen van Grave, de carolusgulden van Nijmegen, een ganse serie van Ravenstein, de munten van Over Betuwe, de koperen, de zilveren en de gouden hand van Westervoort, de denarius van Denekamp, de 2 stuiver van Hoogzand en meer konterfeitsels van hetzelfde allooi. Te veel van het goede echter, want de markt boven de Moerdijk raakte weldra oververzadigd en de Nederlanders beginnen al braaklust te krijgen bij het zien van een dergelijk assortiment.

"Geen nood" zegden blijkbaar de mensen, die daar hun brood mee plachten te verdienen, wat de Nederlanders doet braken kan de Belgen misschien nog doen kwijlen. We zien nu hoe de eerste Belgische gemeenten, onder impuls van onze Nederlandse broeders, hun eerste onzekere stappen op dit glorieuze pad zetten : Leuven geeft 25 Lovenaars uit en Damme 100 en 25 uilenspiegels, andere steden maken zich klaar.

Deze nieuwe mode betekent in feite een culminerend punt in de evolutie van de fantazienumismatiek.

Tot in de vijftiger jaren vervulden zowel munten, medailles als tokens een welbepaalde functie in de maatschappij ; de munten dienden als instrument voor de handel, hun slag-aantal staat in functie van de staatseconomie en wordt nauwkeurig gecontroleerd. De medaille ontstond meestal op initiatief van een gemeenschap, stad, land of vereniging om een heugelijk feit te herdenken of eventueel om als prijs te dienen. De medailleur nam zelf het initiatief voor de creatie van een zeker aantal medailles, die hij ook zelf in de handel bracht : kunstmedailles, herdenkingsmedailles van populaire personaliteiten e.d. Tokens dienden als vervangmiddel voor geld in gemeenschappen waar geen echt geld kon of mocht circuleren.

Vermits medailles in de regel zeldzamer zijn dan munten en esthetisch gezien ook mooier, zou men logisch kunnen verwachten dat ze meer gegeerd zouden zijn dan munten ; ieder numismaat weet echter dat dit niet het geval is. De reden hiervan ligt waarschijnlijk in het feit dat een verzamelaar steeds neiging heeft om series samen te stellen ; munten lenen zich daar perfect toe, penningen over het algemeen niet. Het belang, dat door de verzamelaars gehecht wordt aan het officiële slag-aantal van munten, is de laatste jaren enorm toegenomen, het aantal vervaardigde exemplaren van een medaille is daarentegen zelden bekend en zolang het slagmateriaal in bruikbare staat verkeert kunnen er exemplaren bijgemaakt worden.

(1) Nota van de Plate. In de zomer van 1980 werden stukken van 25 "Oostendse florijnen" geslagen, die enkele toeristen als souvenir meenamen, maar het gros verdween in handen van speculanten. Zo zag men op sommige ruilbeurzen dat die stukken reeds tegen 100 en 200 F. i.p.v. 25 F. verkocht werden. Nu is de belangstelling terugge- lopen en zitten heel wat personen die meenden "te beleggen" met een overschot dat ze niet meer kwijtraken.

Voor de mensen die wilden profiteren van de formidabele expansie van de numismatische markt, de laatste twee decennia, was het dus klaar als een klontje dat er meer te verdienen viel met de productie van munten dan met medailles. Munten slaan is echter een exclusief voorrecht van wettige regeringen, daarom werden een aantal machthebbers van mini-staatjes onder de arm genomen. Die werden over het algemeen bereid gevonden, in ruil voor een percentje op de winst, aan deze firma's toelating te geven munt te slaan in naam van hun landje. Andorra was de eerste in deze reeks.

Ook regeringen in ballingschap en eigenaars van rotsklippen buiten de territoriale wateren mochten erbij. Zo verschenen er luxueuse gouden en platina munten van landen waarvan we het bestaan niet eens vermoeden. Daar mini-staatjes en regeringen in ballingschap niet in onbepaalde hoeveelheden aangetroffen worden, poogden enkele firma's waarvan de Franklin Mint het prototype is, toch de medaille te commercialiseren. Om haar een kans te geven werden twee elementen, die een rol spelen bij het succes van het muntverzamelen, overgeheveld naar de medaille : het slagaantal wordt door de firma die de medaille laat slaan gegarandeerd en series over een bepaald onderwerp worden ter intekening aangeboden. De koper verplicht er zich toe de ganse reeks af te nemen waarvan de totale koopsom als bij wonder nooit op de folders vermeld wordt, na een kleine vermenigvuldiging blijkt deze dan ook gewoonlijk astronomisch hoog uit te vallen.

Een medaille, zelfs in een serietje en met gegarandeerd slagaantal bleef toch nog altijd maar een medaille, er diende nog een laatste stap gezet te worden : een medaille met koopkracht, een munt dus. Met allerlei kunst- en vliegwerk wordt dan getracht die dingen als betaalmiddel te laten gebruiken, al was het maar voor een paar uur om toch maar de "muntwaarde" die erop voorkomt, te rechtvaardigen. Die mag natuurlijk niet identiek zijn met die van 's lands munt.

Het grote verwijt dat we zowel de medailles als de fantaziemunten maken is dat ze niet ontstaan zijn uit de behoeften van een gemeenschap. Het zijn objecten geworden, die speciaal gecreëerd worden om te profiteren van onze neiging tot verzamelen, net als de sleutelhangers en stickers, en die dikwijls de numismatische productie, die wel uit de behoefte van een gemeenschap is gesproten, parasiteren. Het is niet zo gemakkelijk voor een buitenstaander het onderscheid te maken tussen bij voorbeeld een medaille die de Stad Brussel laat uitgeven om haar duizendjarig bestaan met meer luister te vieren en een medaille die door een handelsfirma te koop wordt aangeboden en waarop staat dat Brussel haar duizendjarig bestaan viert. Om het even wie kan medailles voor een dergelijke gelegenheid laten slaan.

Verder wordt er handig gebruik gemaakt van onze neiging te speculeren. De brave burger, wiens krant hem, gestaafd met wat recordprijzen, juist weer eens verteld heeft wat voor een goede belegging de numismatiek wel is, neemt in het bankagentschap een folder op. In mooie kleuren en sterk vergroot staat er een serie medailles of fantaziemunten op te prijken "in platina, in muntgoud, in sterlingzilver, van de schoonste artistieke kwaliteit, in proof, van het hoogste vakmanschap, genummerd, gegarandeerd, streng gelimiteerd" en noem maar op, met daarbij ook nog een beroep op de patriotische gevoelens van de klant of op zijn toebehoren tot een of andere groep (Vlaamse beweging, Sportliefhebber). De brave burger begrijpt dat men geen numismaat moet zijn om te kunnen beleggen in numismatiek en in plaats van een obligatie koopt hij een serie penningen. Wij mogen wel zeggen dat deze folders over het algemeen meesterwerkjes van sfeerschepping zijn. Wij kunnen het de handelaars echter niet verwijten dat ze op een handige manier de potentiële klanten hun waar proberen aan te smeren. Reklame maken is geen zonde. Wat we hun echter wel verwijten is dat ze hun waar veel te duur verkopen. Wat baat het te garanderen dat een medaille in zuiver zilver is als ze dan tegen vijf maal of zevenmaal haar metaalwaarde aan de man wordt gebracht. De productiekosten van een medaille kunnen goed geraamd worden. Als men zelf een medaille laat slaan dan kost een stempelkoppel rond de 11.000 F, het uitponsen en klaarmaken van de metalen plaatjes is ook geen dure operatie maar, met het "hoge vakmanschap" en de "grote kunstwaarde" kunnen we natuurlijk alle richtingen uit. Wij geven toe dat deze producten technisch wel in orde zijn doch wat hun waarde als kunstwerk betreft hebben wij toch onze twijfels. Wij kunnen bij voorbeeld met de hand op het hart verklaren dat de series 150 jaar Belgische onafhankelijkheid, die door Europe Mint worden uitgegeven, artistiek gezien stuk voor stuk fameuze floppen kunnen genoemd worden.

De banken spelen ons inziens een zeer dubbelzinnige rol in de distributie van deze stukken. Ze verdelen volop de reclamefolders waarin dergelijke waar als goede beleggingen wordt aanprezen, ze stellen de stukken ten toon en hebben een percent op de verkoop. Wanneer echter onze brave burger terugkomt in de bank, om de serie die hij kocht in de plaats van obligaties, terug te verkopen, dan krijgt hij te horen dat de bank die dingen wel verkoopt doch niet terugkoopt tenzij dan aan de metaalwaarde. Hij kan dan gaan leuren met zijn stukken tot hij ze tenslotte met verlies van de hand doet. Toch is het mogelijk dat een of ander fantaziestuk na verloop van tijd, langs een der krankelwegen van het collective onderbewuste van de numismaten, het brengt tot een gezocht stuk. Een aantal fantaziestukken uit de 19e eeuw halen thans tamelijk hoge prijzen, de 5 F van Bouillon en de serie van Moesnet bij voorbeeld. Wij twijfelen er ook niet aan dat binnen tweehonderd jaar al deze stukken als venerabele antiquiteiten zullen beschouwd worden. De mensen, die zich lieten vangen hebben dus nog hoop.

De verkooptechniek voor de "munten" van Leuven is er duidelijk op gericht door de verspreiding van een groot aantal bronzen exemplarende behoefte te creëren om door de aankoop van de drie andere gouden en zilveren exemplaren het serietje te vervolledigen (voor de prijs van 29.975 F). 25 F is niet duur te noemen voor de bronzen penning, toch ramen wij de winst, die op deze stukken alleen zal gemaakt worden al op een miljoen en het zou interessant zijn te weten te komen met welke kluit de stad Leuven in het riet zal gestuurd worden voor de ganse operatie.

Vermits een stad als Leuven zich al aan dergelijke praktijken laat vangen kunnen wij er niet aan twifelen dat weldra de serie van 100 Brugse metten tot één Brugge met, de vlieger van Zaventem, de 5 cubes van Bouillon, de souverain van Laken, de piet van Sint-Niklaas, het stuk van 1 miljoen kiekens van Brussel (inflatiegeld) en de 10 kotsen van de muntunie van Kleine Spouwen en Grote Spouwen weldra in onze portemonnee zullen zitten.

Harry DEWIT

LAATSTE OOSTENDSE MANDENMAKERS

(De Plate - maart '81)

In de Kaaistraat heb ik geen Laroy gekend, wel een Savoye. Dit was een oude firma die reeds vermeld stond in de gidsen voor het jaar 1884.

Charles Desmidt werd opgevolgd door zijn schoonzoon, de gekende keurturner Arthur Defer. Bij deze laatste heb ik pakmanden gekocht tot diep in de jaren 60. Een braver mens liep er niet onder de zon.

Na de oorlog heb ik ook nog manden betrokken van een zekere Bousse. Ik herinner mij zijn adres niet meer, maar ik meen dat hij woonde in de J. Peurquaetstraat. Hij was waarschijnlijk de zoon van die andere Bousse die in de gidsen van 1909 vermeld staat als wonende in de Cirkelstraat. Ook Janssens en Ch. Desmidt (toen Zuidstraat) worden in dezelfde gidsen vermeld.

Thuur Defer (specialiteit : rieten visbennen voor de afslag en het vislossen) zal wel de allerlaatste geweest zijn te Oostende. Pakmanden voor de vismijn werden na de oorlog ook geleverd door mandenmakers uit Eksaarde, Brugge, Stalhille en Jabbeke. Het moet geen vette stiel meer geweest zijn want aan een oude mandenmaker uit Brugge betaalde ik steeds vooraf om hem toe te laten wissen te kopen. Hij leverde dan de manden naarmate hij ze klaar kreeg.

R. VERBANCK

ONZE LEDEN

Op de 438 leden die "De Plate" in 1980 telde hernieuwden in 1981 slechts 16 hun lidmaatschap niet. Daarentegen kwamen er 32 nieuwe leden onze rangen vervoegen.

G. V.